

FRANCISCO SÓÑORA, DIRECTOR DO PROXECTO "CLIMÁNTICA"

"O PROFESORADO PODE ADAPTAR O MATERIAL DE CLIMÁNTICA AOS SEUS INTERESES"

Entrevista por Belén Rodríguez

O proxecto Climántica, como proxecto educativo, está impulsado polas Consellarías de Medio Ambiente e de Educación para achegar a problemática do Cambio Climático ás escolas galegas. O proxecto foi presentado en Cuba, Portugal, Arxentina e, mesmo, diante da ONU, co obxectivo de incorporar a temática do Cambio Climático nos currículos escolares destes países, especialmente polo interese da metodoloxía desenvolvida. Para Francisco Sóñora, responsable e coordinador de Climántica, o grande reto está agora en facer chegar este proxecto educativo a múltiples sectores, buscando mecanismos para que esta dinámica vaia prendendo noutros ámbitos sociais. Velaquí a conversa con Francisco Sóñora.

- Non se tiña feito nada neste eido ata o de agora?
- O Cambio Climático interesa, desde o punto de vista educativo, porque lle dá coherencia a todas as problemáticas ambientais ou a todas as ameazas á sostibilidade e, por outro lado, calquera acción ten unha repercusión global. Non teño atopado proxectos articulados desta forma, pero si hai moito traballado e cantidade de propostas de aula en didáctica do efecto invernadoiro.
- Que temas aborda o proxecto ou que ámbitos de estudo?
- Non só o quecemento global, tamén a enerxía, a dependencia do petróleo, os residuos, o ciclo da auga, a biodiversidade, o territorio rural e urbano. A idea é tocar todas esas temáticas buscando sempre a relación co Cambio Climático en canto á orixe da problemática e consecuencias. Na Unidade 1 do proxecto establécese esa conexión entre as temáticas que se desenvolven nas outras sete unidades. Agora temos practicamente pechada a primeira etapa do traballo e o ideal sería concluir o proxecto en oito anos, pero a súa continuidade depende da vontade da Consellería actual ou das futuras.
- Con que dificultades se atopou o proxecto?
- A maior dificultade foi conseguir un equipo complexo, solvente e diverso de docentes. Atopar profesores de distintas especialidades resultou complicado, tamén conseguir motivalos para que sacaran un pouco do seu tempo para dedicar a Climántica. Para min, o equipo docente é un elemento chave porque é a orixe do contido do proxecto. Asimesmo, foi difícil desenvolver unha rede de extensión "en cascada" para transmitir os contidos de Climántica a diferentes ámbitos. E

Ramóns Pérez

"Foi difícil desenvolver unha rede de extensión 'en cascada' para transmitir os contidos de Climántica a diferentes ámbitos"

logo, atopar técnicos do ámbito multimedia, audiovisual ou artístico, que nos quedaban máis distantes. Comunicar o proxecto como un proceso non é doado, sobre todo cando traballamos desde distintas disciplinas. O diálogo interdisciplinar é o máis bonito e satisfactorio, pero tamén o máis complexo.

- Cal foi a maior satisfacción que obtivo con Climántica?
- Unha delas foi que a metodoloxía funcionou perfectamente. Todo o que tiña pensado a nivel teórico foise desenvolvendo cara á mellora das expectativas iniciais, incluso aborrendo dimensións novas nas que eu non reparara, como a da orientación proxección, para a que hai un proxecto de I+D+I que estudará as tendencias ou ciclos formativos de futuro, as competencias profesionais ou como atender ás necesidades específicas de apoio educativo. Tamén me sorprende o éxito que tiveron as primeiras experiencias das Escolas climánticas Avós-Netos.
- Con que técnicas se traslada a problemática do Cambio Climático aos rapaces máis novos?
- Para superar a dificultade de chegar cun problema tan multidimensional a escolares por debaixo, do que se considera en psicoloxía evolutiva, das operacións formais, nós optamos polo cómic. É unha forma non alarmista de trasladar coñecementos a nenos de Primaria. Xogamos bastante co movemento no espazo e no tempo, co local e global, e coa imaxinación xuvenil, situando á Galiza do cómic no ano 2.100. Tamén abordamos as crises climáticas de civilizacións antigas, como a teoría de Harly sobre os maías ou de Hassam sobre o Imperio Exipcio. Polo tanto, debemos de chegar aos máis novos evidenciando o problema e as solucións de forma intuitiva e en distintas estacións. Neste senso, en decembro presentaremos un videoxogo tamén para alumnos de Primaria.
- Climántica pódese aplicar tamén en ciclos de formación profesional ou de técnicos ambientais. Como se adapta a esta diversidade de públicos?
- Nós queremos facer un modelo colaborativo que chegue a todos os sectores sociais. Os libros de Climántica, que teñen unha organización e coherencia semellante ás unidades didácticas, permiten unha serie de escenarios sobre os que o profesional da educación pode facer adaptacións

concretas, unha vez feito o curso presencial onde se asentaron as bases científicas e didácticas da elaboración dese material. A través da web, nós estamos continuamente apoiando e retroalimentando ao profesorado. Tamén elaboramos produtos didácticos secundarios contextualizados, facendo uso da formación "en cascada". Está pensado como un proxecto para ser espallado e chegar a todos os axentes, polo que agora tamén estamos pensando en facer debates,

"Está pensado como un proxecto para ser espallado e chegar a todos os axentes sociais"

espectáculos, documentais e outros tipos de comunicación que chegue a un público xeral.

- Máis de 150 centros escolares de toda Galiza están aplicando o proxecto Climántica, pero algúns profesores queixáronse que é un material demasiado extenso...
- Os profesores estamos adestrados a traballar co libro de texto e cun currículo moi pautado. O material de Climántica non se adapta a esa pauta e ademais sobrepasa o nivel de competencia curricular de 1º de ESO, sendo ese nivel o de referencia, xa que sabemos que en programas de diversificación curricular de 3º e 4º de ESO estano seguindo. Tentar seguir o libro fielmente resulta complicado.
- Sería Climántica o primeiro chanzo para a constitución dunha asignatura formal específica sobre o medio ambiente?
- Estas temáticas non deben ser asignaturas. Non dá bo resultado. É incoherente que unha cuestión ambiental se converta en disciplina e iso sabémolo desde os anos 70, cando se configura o marco da Educación Ambiental. O fio condutor de Climántica é interdisciplinar e non disciplinar. Doutra xeito, tería certos riscos e dificultades, necesitaríanse profesores moi especiais, acostumados ao diálogo interdisciplinar amplo na Secundaria, e materiais moi bos, sobre todo, isto último.
- Que papel xoga Climántica no Plano galego Contra o Cambio Climático da Consellaría de Medio Ambiente?
- O Plano galego de loita contra o Cambio Climático ten varios apartados: mitigación, adaptación, investigación e educación. Entón, Climántica

é o aspecto relevante no apartado da educación e foi unha sorte para este proxecto que xa estea en desenvolvemento, desde o punto de vista administrativo-estrutural. Climántica foi feita buscando aglutinar todas as temáticas sen saber que se ía converter no plano de educación do proxecto da Consellaría.

- Porén, os ecosistemas evolucionarán e os datos variarán. Suporá isto que haxa que actualizar cada certo tempo os contidos de Climántica?
- Si, isto tamén está pensado e por iso decidín deixar para o final do proxecto a cuestión do territorio, que recolle o avance das políticas e das iniciativas sociais e as súas influencias sobre o territorio galego e a nosa vida cotiá. Ademais o proxecto retroaliméntase constantemente a través da web. Por outra banda, estamos avaliando os cursos de formación e imos tomando nota de todo o que facemos; pero creo que Climántica debería ter unha avaliación externa técnica, por expertos en avaliación de proxectos educativos.

Climántica é un proxecto de Educación Ambiental sobre o Cambio Climático iniciado en setembro de 2006 e dirixido sobre todo a alumnos/as de Secundaria e que se desenvolve a través de varios modelos de aplicación: Climántica-Meteo, Climántica ciencia-tecnoloxía, Climántica TV, Climántica multimedia e Climántica bibliotecas. Consta de 8 unidades didácticas que se poden utilizar no seu conxunto ou por capítulos illados. Os contidos están a disposición do profesorado na web de Climántica www.climantica.org en versión dixital e en papel, constituíndose como unidades multimedia para o seu completo desenvolvemento en soporte informático. Deste xeito, Climántica permite que os usuarios adapten o proxecto aos seus intereses educativos de xeito máis eficaz. Ademais das unidades didácticas, este proxecto inclúe outros dous recursos: os libros didácticos para niveis educativos concretos (Primaria e primeiros cursos da ESO) e recursos para a participación e dinamización (cursos presenciais para profesorado e a revista dos estudantes de Climántica CLMNTK onde os alumnos son axentes de creación intelectual, entre outros).

Máis información en:
www.climantica.org
climantica@climantica.org